

CULTURA CREȘTINĂ

APARE, CU EXCEPȚIA LUNILOR IULIE ȘI AUGUST, LA 10 ȘI 25 n. A FIECĂREI LUNI.

Abonamente:

Pe un an: cor. 10.
Pe 1/2 an: cor. 5.
În străin.: cor. 12.
Numărul 50 bani.

REDACȚIA:

Dr. Ioan Sâmpăleanu, Ștefan Roșianu, Dr. Alexandru Nicolescu, Dr. Alexandru Rusu și Dr. Ioan Coltor.

Redacția și Administrația:

»Cultura Creștină«.
Balázsfalva.

Benedict al XV-lea.

*În 3 Septembrie c. purpurații din conclavă au ales de urmaș lui Piu al X-lea pe fostul arhiepiscop din Bologna, pe cardinalul Iacob della Chiesa, care și-a luat numele de **Benedict al XV-lea**. Biserica își are de atunci un nou păstor și plină de bucurie înalță imnuri de mărire și rugăciuni de mulțumită lui Dumnezeu, că n'a voit să lase lungă vreme văduvită pe mireasa inimii sale. Din toate părțile lumii se ridică spre cer glasuri mângăiate de îndestulare, popoarele toate cântă sărbătoreșcul Te Deum, că datu-s'a nouă cap văzut, părinte bun, cârmuitor iscusit pe căile mântuirii: avem papă, avem locuțiitor lui Hristos pe pământ!*

Mari și grele probleme așteaptă însă pe noul urmaș alui Petru! Luntrița bisericii par'că nicicând n'a avut să străbată prin valuri atât de agitate și tiara strălucitoare a papilor nicicând să înfrunte umbre atât de negre ca astăzi. Și dela miază-noapte și dela soare-apune se ridică unele împotriva altora furtunoase neamuri, credincioase altădată și pline de ură acum, sfidând tot rostul numelui de cultură, de civilizație și de credință. Patimile svârcolite din inimi se văd a fi întunecat aproape în tot locul cumințenia învățăturilor creștinești, păzite cu atâta devotament de înaintașii celorce nu vor să mai știe de biserică, de altar și de Dumnezeu.

Unde sunt astăzi figurile mari ale vremilor, ce nu voesc să mai învie, sufletele neprihănite ale mucenicilor credinței? Unde fala glorioasă de arme închinat cu smerenie cauzei lui Hristos? Unde avântul disprețuitor de vieață al cârmuitorilor de popoare, cari își credeau vaza și puterea venite dela Domnul

și supuse voinței lui? Pretutindenii trufie și răutate și corupție! Pretutindenii molesire și fățărnicie și necredință!

Și toate relele aceste este menit să le vindece vicarul lui Hristos. Toate boalele, de cari pătimește omenimea de azi este chemat să le tămăduască locușitorul Domnului. Printre astfel de spume murdărite este silită să răsbată lopata de luntraș alui Benedict al XV-lea. Cu adevărat mari și grele probleme așteaptă pe noul urmaș alui Petru!

O singură rază de mângâiere poate însă să sclipească liniștită în ochiul pus de pază pe culmea Vaticanului, raza isvorită din promisiunea solemnă a Mântuitorului, că naia lui Petru nu poate să sufere naufragiu, porțile iadului n'au să o învingă nicicând! Vor face-o să trosnească din toate închieturile sale, îi vor frânge vântrelele, o vor sbuciuma-o pe undele involburate, îi vor sfârtică pânzele și catartul ei îndoit va putea poate mai cu greu să domolească furia elementelor, nu va fi însă niciodată, ca ea să rămână biruită: fluctuat nec mergitur — se leagănă, dar nu se cufundă!

Și în special, după ce Piu al X-lea a început să le „renească toate întru Hristos“ și lucrând cu o cutezanță deamănă de un papă și cu un entuziasm vrednic de un sfânt, a ajuns să vadă reînflorind vigoarea internă a bisericii, poate mai cu încredere să pășească Benedict al XV-lea, ca să o reîntărească și în relațiile sale externe. De fapt, Spiritul sfânt a purces cu o dumnezească prevedință în alegerea noului mire al miresei sale. Nu vine acesta neorientat în situațiile actuale de drept ale bisericii, nu-și începe cu începutul pontificatului slujba de chibzuitor politic, nu ia întâi dată în mână frânele grele de purtat ale îndrumării în guvernare. Crescut în școala de diplomație fină alui Leo al XIII-lea, trenat de nedespărțita tovarășie a înțeleptului Rampolla, noul pontifex roman poate cu nădejde să urce tronul neclătit al papilor, el întrunește toate calitățile cerute astăzi dela un urmaș alui Hildebrand...

Dela acest nou păstor așteptăm și noi Românii și biserica noastră unită cu Roma biruința dreptății noastre și alinarea suferințelor noastre.

Sub Piu al X-lea biserica noastră a făcut progrese mari de premenire, de curățire. Nu este nime să nu observe noul drum drept, ce am început să-l facem și noi de vreo zece ani încoace. O schimbare radicală de vederi și de ținută s'a ivit și o tot mai vădită înaintare în apostolia cea adevărată, ajutată

de o predicare mai insistentă prin misiuni sfinte, de o mai mare interesare de suflete prin reuniunile mariane, de o tot mai mare apropiere și dragoste de sfânta euharistie prin împărtășirea deasă și prin societatea preoților adoratori.

Sub Piu al X-lea însă noi am îndurat și una din cele mai mari pierderi: dismembrarea parohiilor de Hajdudorogh. Da, pentru că sufletul evlavios și curat alui Piu al X-lea, nedat la încurcăturile itelor diplomatice, din maxima de conduită a Domnului Hristos și-a fost ales mai cu drag simplitatea și nevinovăția porumbului, decât înțelepciunea și prudența de șarpe.

Benedict al XV-lea însă va ști să unească în sine ambele laturi ale acestui aparent paradox și noi, cu speranța nouălor sale povățuiri de pace purtătoare și solitoare de bine, îi oferim cu suflet curat și plin de credință alipirea noastră și dragostea noastră întreagă.

REDACTIA.

† Piu al X-lea.

S'a stins cași o candelă pe altar, cași o stea ce apune, după ce și-a sfârșit lumina. A fost om și el Piu al X-lea și a trebuit să-și plătească și el tributul său pământului. Până eră în vieță, a cercat cu tărie și cu o credință neînfrântă să-și împlinească slujba de apostol, de cap al apostolilor și moartea l-a întâlnit, tocmai când lumea aveă mai mare lipsă de povățuitor. Cât de nepătrunse sunt căile Domnului și cât de ascunse gândurile lui!

Urcând tronul papilor, după ce trecuse prin toate treptele ierarhice și după ce cunoștea deaproape, din propria sa intuiție neajunsurile, cari mai mult urgitau o sanare în sufletul omului modern, Piu al X-lea s'a silit, să scoată în relief în tot decursul pontificatului său laturea supranaturală a bisericii. Sărmanul papă, aflase omenimea față în față, încinsă „într'o luptă atât de sălbatică, — sunt cuvintele primei sale enciclice, — încât părea aproape o luptă a tuturor în contra tuturor” și a avut cruda durere să o vadă izbucnind într'un războiu grozav de exterminare cumplită. Dumnezeu pare a fi voit să așeze în mâinile lui cârma bisericii, anume ca să o întărească mai bine în fața uraganului, ce o amenință. Conștiu de chemarea aceasta el a

făcut tot ce numai i-a stat în puteri, ca să asculte de șoaptele Spiritului, ce-l duceă mereu înainte.

Considerată din laturea aceasta, epoca domniei lui Piu al X-lea ne apare într'un scânteit de lumină puternică, orbitoare, dar și surprinzătoare și interesantă. Omul acesta nespus de modest, pontificele acesta, care n'a voit să știe de maiestatea poziției, pe care o ocupă, care, dupăcum mărturisește în testamentul său, voiă să moară sărac, cum a trăit și cum s'a născut, a putut totuș să sape brazde foarte adânci în pământul bisericii lui Hristos, a fost în stare să înceapă cu o energie de fier (!) un drum nou de regenerare totală a spiritului, ce însufleția pe mulți, când își începuse el anii pontificatului. Splendida sa enciclică *Exhortatio ad clerum*, în care ni-se desvălește inima unui mare așet, sufletul străbătut de o adiere de duioasă melancolie a unui sfânt neîndestulit cu lupta ce o purtau ambasadorii lui Dumnezeu cu răul din lume, este o pârțicică sinceră din Piu al X-lea, oglindind fidel întreagă figura acestui papă.

Piu al X-lea a fost înainte de toate un preot, un mare și adevărat preot după inima Domnului. Insuflețit de bogățiile lăuntrice ale creștinismului înțeles cum îl înțeleg sfinții și cercând să introducă printre palpațiile nervoase ale omenirii de azi simțemintele, cari animau conștiința lui curată de curățenia unui înger alui Dumnezeu, în tot timpul cât a guvernat naia bisericii s'a silit să reediteze formulele cuminți dar uitate ale evangheliei puse în practică. Mulți nu au fost în stare să-l urmeze în atmosfera aceasta rarită, oxigenată și clasându-i sforțările de tendințe obscurantiste, medievale și reacționare, au voit să vadă în stăpânul Vaticanului un preot simplu, curat la suflet, bun să conducă o mănăstire de călugărițe cuvioase pe căile nevinovăției, neapt însă în fruntea bisericii universale. În Piu al X-lea vedeau un om blând și cucernic, un om sfânt, dar nu un papă, un urmaș alui Leo al XIII-lea.

Dumnezeu însă nu a judecat cum oamenii judecă și năzuințelor eroice ale lui Piu al X-lea, de a le reîntocmi toate întru Hristos, le-a dat un deplin și strălucit succes; așa încât activitatea *bisericească* a sa constitue una dintre cele mai glorioase pagini de aur ale catolicismului. Nu istețimea diplomatică, nu fineța politică, nu penetrațiunea sterilă au făcut din el un papă, căruia să nu-i piară aducerea aminte; ci pu-

ritatea principiilor, ci spiritualizarea curentelor înglodate în materialism și în special încercarea reformării sufletului omenesc și aflarea norocoasă a remediilor, cari uzuate cu credință, duc infalibil la nobilitarea popoarelor; aceste găesc pentru stinsul pontifice un loc în șirul celor mai mari urmași ai smeritului pescar din Galilea.

Pe terenul științelor teologice sub Piu al X-lea biserica a luat un nou și îmbucurător avânt. Pe urma unor enciclice ale lui Leo al XIII-lea relativ la studiul filosofiei în seminare, s'a fost început, ce e drept, o eră nouă în școlile catolice. Neoscolasticismul sprijinit cu atâta îndârjire de marele papă, promovat de cardinalii *Iosif Pecci*, *Zigliara* și *Satolli* a fost ajuns să aibă o deosebită influință pe catedrele bisericești. Inșă curentul anteleonian totuș nu a putut să fie cu totul casat, așa încât atunci când Piu al X-lea luă în mâni cârma bisericii, se putea observa în unele părți o tendință total opusă spiritului tradițional al învățământului teologic. *Modernismul*, acest cumul de erezii al veacului al XIX-lea, își avea harnici propovăduitori chiar și în sânul clerului și amenința să sugrume ici-colo puritatea doctrinelor evanghelice. Piu al X-lea însă n'a fost omul, care să se lase înfricat de atât de mult trimbițatele argumente ale ultrapozitivismului științific. El, preotul simplu și modest al cutărui orășel obscur din Italia, a fost acel papă, care a dat poate cea mai științifică enciclică, ce a văzut cândva lumina zilei. La ivirea vestitei *Pascendi dominici gregis* s'au cutremurat șirele moderniștilor și pe față la început, mai pe ascunsul după aceea, aruncau săgeți otrăvitoare împotriva „retrogradului pontifice“; nu l-au putut intimidă însă. El, când era vorbă de integritatea învățăturilor creștinești, nu cunoștea ce este teama. Și a dat tot atunci vestitul *Syllabus* și apoi prescriind jurământul *antimodernist* a înădușit în fașe toate încercările de reînviere ale acestui sistem.

Tot Piu al X-lea începe opera colosală a *codificării dreptului canonic*. Un lucru acesta la care nici nu cutezau să se cugete mulți dintre cei mai erudiți profesori de drept. Aduce în Roma și creează cardinali pe cei mai iscusiți canoniști de astăzi și-i pune la lucru. Și Cavagnis și Génari și Gaspari și De Lai la îndemnul neobositului bătrân din Vatican, scrutează prin arhive, comentează și rânduiesc cu o diligență de albină miile de paragrafi; doi cad pe brazdă, alții

le ocupă locul și munca uriașe înaintează sub ochii papii; nă-
avut însă nici el norocul să o vadă isprăvită.

Revederea bibliei Vulgate este, de nu mai momentuoasă,
cel puțin deopotrivă de însemnată cași codificarea dreptului.
Ultimele rezultate ale descoperirilor biblico-arheologice, ulti-
mele studieri de noi codici, pretindeau o nouă corectură a
textului aprobat de conciliul tridentin și Piu al X-lea își află
oameni și găsește mijloace, ca să pună prima piatră și pentru
acest monument. Peste nouăzeci de volume se tipăresc.
Opera costă milioane. Dar papa știe, că este vorbă de cu-
vântul lui Dumnezeu și nu se retrage. Zidește în Roma
institutul biblic, cu singura menire să crească bărbați înde-
mânateci la tainele cărților sfinte, binecuvântă opera aceasta
cu totul modernă, o așează în mânilor iezuiților, iară revidierea
în ale benedictinilor și cu sufletul liniștit poate să mărturi-
sească, că depe timpul sfântului Ieronim până acum pe te-
renul acesta nu s'a lucrat atât de mult și atât de bine.

Reîntocmirea orelor canonice tot în Piu al X-lea își află
cumintele povățuitor. Readusă psaltirea la isvoarele curate
ale celor mai vechi tradițiuni; reîntocmită după tipicul reor-
ganizat pe o bază patristică; costând osteneală multă, perse-
veranță neînfrântă și multă cheltuială, e pusă într'o formă
foarte potrivită și foarte atrăgătoare în mânilor clerului. Și de
doi ani sfârșit și lucrul acesta, a avut darul să mângăie ulti-
mele zile ale lui Piu al X-lea.

Abia urcase catedra lui Petru și se cugetă la unificarea
cântărilor bisericesti. Trecut prin multe peripeții, aproape
catastrofale unele, *cantul gregorian* își pierduse nuanța dulce,
senină a misticismului primelor veacuri. Corurile catedra-
lelor și stranele cântăreților dela sate răsunau de fel de
fel de melodii, cari foarte des semănau mai mult cu diferitele
arii ajunse la modă într'un loc s'au într'altul, decât cu simpli-
tatea nemeșteșugită a cântecelor vechi creștinești. Piu al X-lea
dă celebrul *Motu proprio*, își face din renumitul compozitor
Perosi conducător al capelei Sixtina, oprește teatralismul din
biserică, începe ediția tipică vaticană din graduale, missale și
antifonarium, însărcinează congregația *solesmiană* cu studierea
manuscriselor vechi de cant liturgic latin și ajunge să vadă
și opera aceasta în mare parte alcătuită.

Nu greșim deloc, dacă pe Piu al X-lea îl numim un
papă al reformelor. Chiar și în curia romană el a reînnoit

atâtea lucruri câte niciunul dintre înaintașii săi din veacul al XVI-lea încoace. Dă o organizație aproape nouă congregațiilor romane prin bulla *Sapientii consilio*. Schimbă puterea jurisdicțională dela Propaganda Fide relativ la Anglia, Irlanda, Scoția, Canada, Terranuova, Statele unite americane și îi modifică administrația. Inființează congregația nouă *De sacramentis* și face să funcționeze, după mulți ani de încetare, vestita *Sacra rota*.

El vede bine, că fără o corectă împărțire de lucru nu putea să nu fie întârziată funcționarea acestor tribunale supreme ale bisericii. Inmulțește funcționarii, stabilește, în alt chip de cum au fost, orele de birou și organizează altmintre slujba de prosecretar pe lângă foști minutante.

În ordurile călugărești sprijinește înaintarea științei și a pietății. Face de se edifică în Roma, aproape de casele matre mănăstirești, facultăți superioare internaționale de teologie și filozofie. Lui Leo al XIII-lea i-a fost succes să ajute în forma aceasta ordul sfântului Benedict cu institutul *Anselmian*; Piu al X-lea dă vieață la *Angelical* domenicanilor, la *Antonianul* franciscanilor și la noul institut al ordului serviților, toate trei foculare de adevărată știință, unde se adună cei mai aleși tineri din întreagă lumea.

Centralizează seminarele în Italia, le prescrie până în cele mai mici amănunte extensiunea cursurilor, dă o nouă directivă seminarelor de prunci și norme pentru educarea religiozității; încuviințează intrarea în vigoare a unor nouă regulamente mai aspre și mai ducătoare la scop. Pentru învigorarea disciplinei poruncește eschiderea totală și fără speranță de reprimire a alumnilor dați afară din oricare institut de creștere, oprește colaborarea la ziare și citirea lor o limitează la anumite mici concesiuni în favorul revistelor curat bisericesti. Nu tolerează nici într'un chip propunerea teoriilor nesigure și cu o grijă de părinte designează manualele, cari voește să se folosească de text în toate diecezele.

Aproape întreagă activitatea lui Piu al X-lea s'a desfășurat pe terenul consolidării interne a bisericii. El înțelege foarte bine, că biserica nu va putea fi nicicând atât de mult biruitoare cași atunci, când însuflețită de adevărata ei menire de premenire a sufletelor, se va năzui să aprindă în inimi focul acela sacru, pe care Hristos a venit să-l aprindă. Și papa știă, că aceasta nu este cu puțință fără de o reînnoire viguroasă,

care să porceadă din sucub intern de vieață așezat de Spiritul sfânt în sfintele slujbe dumnezeiești, în sfintele sacrameute și mai ales în sfânta euharistie.

Lumea aveă lipsă de o reînviere spirituală, iar germeul acestei învieri este așezat în altare, este păstrat în inima lui Isus vie în sfintele sfintelor. De aceea Piu al X-lea s'a dedicat cu toată puterea, de care dispuneă, cu toată autoritatea de păstor suprem, cu toată inima lui mare de părinte al tuturor fiilor bisericii și de vicar alui Hristos, ca să readucă turma Domnului la nutremântul înviorător al trupului Fiului lui Dumnezeu, la pânea noastră cea de toate zilele. Sforțările sale pe drumul acesta au fost atât de mari, zelul desvălit atât de arzător și succesul atât de neașteptat de mare, încât istoria contimporană nu s'a sfiit să numească pe Piu al X-lea pontificele euharistiei. Piu al IX-lea este *papa Imaculatei*, Leo al XIII-lea este *Leo înțeleptul*, Piu al X-lea pontificele euharistiei.

În urma bullei „*Sacra Tridentina Sinodus*“ se ivește pe orizontul bisericii un interes tot mai mare față de sfânta cuminecătură. Statistice exacte cari înainte cu zece ani abiă înregistrau câteva împărtășiri la an, astăzi ne dau cifre nu însutite ci înmiite. Papa înmulțește concesiunile indulgențelor, cari niciodată n'au fost atât de bogate cași acum, pentru frecventatorii zilnici ai mesei euharistice. Și curentul acesta nu s'a lășit numai în Apus ci și în Răsărit. Așă de pildă, până când acum zece ani în Blaj erau rari, foarte rari, cuminecările înafară de timpul pascal și dela Crăciun, în 1913 am ajuns să numărăm mai multe mii de împărtășiri numai într'o singură, las' că cea mai cercetată, capelă.

Până la Piu al X-lea copiii nu erau admiși decât foarte târziu la cina cea de taină, când de multeori mințile lor crude erau dejă atinse de paralizia vițiilor, cari premergeau acțiunii grației sfînșitoare. El însă prescrie admiterea pruncilor la sfintele taine, câtece au ajuns la uzul rașionii și câtece sunt instruași după priceperea lor de ajuns. Cu măsura aceasta voiă să dea hrană sufletească copiilor, care să poată împiedecă decuvreme apropierea răului și a corupției. „Lăsați pruncii să vină la mine“ a fost zis Mântuitorul; „lăsați pruncii să meargă la Domnul“ a răspuns Piu al X-lea și glasul lui a găsit răsunet în tot pământul.

Ca nucumva diversitatea riturilor să împiedece frecvența împărtășirii, pontificele euharistiei delătură cu un nou decret

vechile opreliști de primire a trupului lui Hristos după un rit străin. Ca nucumva morbul și neputințele fizice să oprească apropierea deasă a bolnavilor de sf. cuminecătură, stabilește reguli nouă și ușoare în favorul acestora. Ei au mai multă lipsă de mângăiere și aceasta numai din chivot poate să vină.

Sub pontificatul său congresele euharistice mondiale iau o nouă înflorire. La Veneția, la Roma, la Metz, la Londra, la Mont-Real, la Viena, la Malta și la Lourdes legatul papii înalță, an de an, splendoarea cultului Dumnezeuului celui ascuns sub formele pâinii. Numărul preoților adoratori aproape atinge cifra de 150,000 (o sută cincizeci de mii), se sporesc buletinele euharistice și conferențele sociale despre domnia tainică alui Hristos din preasfântul tabernacul.

Ca popoarele însă să poată scoate mai multă apă vie din izvoarele Răscumpărătorului, Piu al X-lea începe o muncă de apostol pe terenul catehetei. Deschide largi porțile Vaticanului și începe el însuși să catehizeze. Papa ajunge catehet! Sprijinește apoi conferențele internaționale de cateheză și cu o tărie de fier leagă de sufletul clerului catehizarea tinerimii. Bulla sa „*Acerbo nimis*“ a fost strigătul de alarmă pentru începerea războiului dat de cuvântul lui Dumnezeu. Și rezultatele acestei noi lupte deja încep să încolțească.

Deviza lui Piu al X-lea a fost *Instaurare omnia în Christo*. Aceasta a fost ținta vieții sale, scopul pontificatului său. Și Piu al X-lea și-a împlinit chemarea. În marile jubilee pe cari a avut fericirea să le serbeze, în jubileul strălucit de 50 de ani dela definirea dogmei nepătatei Fecioare (1904), în cel cincivanenar al arătărilor dela Lourdes, cu ocazia jubileului de 15 veacuri alui Hrisostom și de 16 veacuri alui Constantin cel Mare, Piu al X-lea a adresat mereu cerculare, enciclice și bulle îndemnătoare la o nouă reîntărire a creștinismului. Cuvintele sale erau de o actualitate evidentă, azi vedem limpede, durere însă mulți nu le-au dat ascultare și urmările acestui dispreț față de cuvintele urmașului lui Petru le ispășim acum...

Consolidarea internă a bisericii nu putea să nu provoace nemulțumiri externe. Și astfel deși Piu al X-lea a avut multe mângăieri sufletești pe urma activității sale, a avut totuși și multe amărăciuni. Ruperea legăturilor cu Franța, svârcolirile ferreriane din Spania, persecuția bisericii în Portugalia par a fi dovedit, că Piu al X-lea a fost trimis de Domnul mai mult să grijească de politica lui Dumnezeu decât de aceea a oa-

menilor. Deși i-a succes să încheie concordatul cu Sârbia, deși a nimicit fără șovăire vetoul din conclavă, deși i-a reușit să îndrepte privirile statelor spre soarta tristă a indienilor și a negrilor și să deștepte unele nouă simpatii în Balcani, totuși nu putem zice, că în el să fi fost prevederea aceea fină, tactul acela diplomatic și ochiul acela sigur de politician alui Leo al XIII-lea. Nici secreteria de stat alui Mery del Val n'a fost atât de isteată cași aceea alui Rampolla.

Chiar și printre noi Români s'au deșteptat sentimente, cari nu existau sub Leo al XIII-lea și cari foarte probabil au încetat cu Benedict al XV-lea elevul lui Leo și alui Rampolla, cari însă sub Piu al X-lea au fost ajuns, să se furișeze în multe suflete, gata altădată să-și verse și sângele pentru tiara din Vatican. Sentimentele aceste regretabile însă s'au știut în parte potoli într'un splendid meeting dela Bălgrad, unde 25.000 de Români au voit să țină cu îndârjire la tăria unor peceți dar și cu îndrăsneală la îndreptățirea unor drepturi garantate. Și s'au potolit mai mult, când a început să se întrezărească atât *bunăcredința* lui Piu cât și speranța întemeiată a unor corecturi, cari aveau să urmeze. Și mințile preafierbinți s'au calmat încetul cu încetul la moartea evlaviosului bătrân...

De fapt în creierul nostru nu putea să între, cum acel papă care a îndrăsnit să spună liber, că ține mult la neamul românesc, că nu este zi lăsată de Dumnezeu, în care să nu se roage cu tot sufletul pentru iubirii lui Români la picioarele altarului, care, însuflețit de alipirea noastră, a cutezat să repețească vorbele lui Inocențiu al III-lea, veacuri dearândul nespuse de nime în Apus, „că voi sunteți de douăori Romani“, care a așezat biserica românească în fruntea tuturor bisericilor răsăritene și ca să-i întărească rândurile a poruncit să se înmulțască numărul tinerilor români din Propaganda; noi nu puteam înțelege, cum Piu al X-lea, care în tot chipul a voit să ferească de înrăutățire pe emigrații noștri din America și care în sfârșit, cel dintâiu dintre papi creează în Roma existența unei biserici românești și postul unui reprezentant al credincioșilor noștri și care tresaltă de bucurie, când i-se spune înfiriparea nouălor așezăminte culturale române dela Gherla și voește și el să le împodobească decorul cu mozaicuri papale; noi nu puteam pricepe, cum să poată omul acesta, numit chiar și de dușmanii lui sfânt, nevinovat și drept, să voească să ne facă nouă strâmbătate. De aceea șirele, cari s'au scris în presa noastră la

moartea lui, au fost rânduri de pace, cuvinte demne de un neam care pricepe, ce este adevărul, vorbe vrednice de un popor, care a început să cuprindă spiritul lui Piu al X-lea.

Piu al X-lea a dispărut. În criptele din San Pietro își doarme acest mare papă somnul dreptilor. Sufletul său s'a așezat în sânul lui Dumnezeu. Noi cari i-am fost supuși credincioși, cari am văzut în el pe cel ce ține locul lui Hristos pe pământ, dorim să privească de dincolo de mormânt la această mică părticică din turma lui Petru, să o ajute, să o întărească și să o mângâie cu rugăciunile sale pe lângă atotputernicul stăpân al popoarelor. Azi mai ales, când valurile întunericului ne string din toate părțile, când vârtejul ce cuprinde lumea, pare a nu voi să lase nici luntrița bisericii noastre neatinsă, el să ne fie ocrotitor și scut; azi când ne cunoaște pe deplin, să ne sprijinească la Domnul și așa să îndrume pașii celui ce i-a pășit în loc pe scaunul Romei, încât să învingă în mijlocul nostru interesele lui Dumnezeu.

Dr. IOAN COLTOR.

Biblia lui Șaguna.

(I)

Andrieu baron de Șaguna a fost un mare ortodox, care pe Români uniți nu-i prea avea în gușă. La începutul Bibliei sale¹⁾ are loc de ajuns pe XXI pagini în folio să vorbească despre fel de fel de lucrări în legătură cu Sfânta Scriptură, „despre întoarcere Sfintei Scripturi în limbile popoarelor creștine“, (uitând firește traducerea latină, pe care au întrebuintat-o toți traducătorii noștri de mai înainte), și când ajunge la „traducere Sfintei Scripturi în limba noastră română“ (p. VI și următoarele), are loc destul pentru ca să umplă câteva pagini cu prefețele Testamentului Nou dela Bălgrad și ale Bibliei de București, însă nu pomeneste nici măcar un singur cuvânt despre Biblia de Blaj, deși aceasta îi era cu mult mai cunoscută decât celelalte toate, doar a copiat-o cu puține și neînsemnate schimbări, luând din ea mai mult decât cea de Buzău. Ne miră un lucru, de ce a trebuit să mai tipărească

¹⁾ Biblia, adică Dnezeiasca Scriptură a legii cei vechi și a cei noao, după originalul celor Șeptezeci și doi de tălcutori din Alexandria tipărită... supt priveghiaré și binecuvântare Ecselenței Sale... Andrieu Baron de Șaguna. Sibiiu 1856—1858.

Șaguna o Biblie nouă, când înainte cu un jumătate de an, ieșise de sub tipar o destul de bună Biblie ortodoxă, cea dela Buzău, care putea să fie întrebuințată în biserica lui fără nici un scrupul. Motivul, pe care îl invoacă cei dela Sibiu pentru a arăta necesitatea Bibliilor lor, e următorul: „De vrème ce în toate edițiile de mai sus au fost ici colé parte cuvinte necorespunzătoare textului grecesc și slavian, ném nevoie a aduce textul ediției acesteia, cât se potu, în armonie cu traducere originală (?) a celor 72 Tălcuitori“¹⁾. Pe lângă „singurite cuvinte“, cari nu redau bine textul, ori erau provincialisme, munca îndreptării, ne spune prefața, a constat în potrivirea cu textul grecesc și slovenesc a aranjării capetelor 37, 38, 39, și o parte din 36 a Ieșirii, cari au altfel de urmare în Bibliile mai vechi, și chiar în textul grecesc, ce-mi stă la îndemână. După aranjarea Bibliii de Sibiu, în acestea capitole se vorbește mai întâiu despre odăjdiile preoților, și numai după aceea despre facerea cortului mărturiei, pe când cea de Blaj și celelalte vechi, vorbesc mai întâiu despre cortul mărturiei, și după aceea numai despre hainele sfinte ale preoților, despre cari spune, că s'au făcut din ceea ce a mai rămas²⁾. După cum se vede din prefață, potrivirile versurilor au fost munca cea mai însemnată a Bibliii de Sibiu, și nici acestea nu se potrivesc în totdeauna cu traducerea grecească a Testamentului Vechiu, nici cu originalul Testamentului Nou. De exemplu: în textul grecesc al Cărții sfântului apostol Pavel către Romani se găsesc trei stihuri, pe cari Biblia lui Șaguna le-a pus la capul al 14, deși în cel grecesc și în celelalte ediții sunt puse la capul al 16 la sfârșit. Înțelesul nu se schimbă de loc, căci e o doxologie. De asemenea unele adause, cum e cel din cartea a III a Împăraților 6, 20 e un adaus. care nu e nici în textul grecesc, ce îmi stă la dispoziție.

Însuși textul Bibliii de Sibiu nu e altceva decât textul celei de Blaj foarte puțin schimbat, și de multe ori acestea schimbări nu sunt prea cu mare noroc făcute. Pentru a se putea constata acest lucru, punem față în față mai multe texte din cele două Biblii, iar la altele numai indicăm schimbările, ca să nu fie prea lungă și atât de plictisitoare asemănarea.

¹⁾ Vezi prefața p. XVI. Uită să pomenească un lucru: în traducerea celor 72 nu se cuprinde Testamentul Nou.

²⁾ Ieșire 39, 1.

Blaj

Facere 1,

Sibiiu

Întru început au făcut Dmnezeu ceriul, și pământul. Și pământul era nevăzut, și netocmit, și întunérec era dé supra adâncului, și Dhul lui Dmnezeu să purta pre désupra apei. Și au zis Dmnezeu să se facă lumină, și sau făcut lumină. Și au văzut Dmnezeu lumina că iaste bună, și au despărțit Dmnezeu între lumină, și între întunérec. Și au numit Dmnezeu lumina zio, și întunérecul lau numit noapte. Și sau făcut séră, și sau făcut diminéță zi una. Și au zis Dmnezeu să se facă tărie între apă, și să fie despărțind apă de apă, și sau făcut așé. Și au făcut Dmnezeu tăriia, și au despărțit între apa, caré era supt tărie, și între apa, caré era désupra tăriei. Și au numit Dmnezeu tăriia ceriu, și au văzut Dmnezeu că iaste bine, și sau făcut séră, și sau făcut diminéță, zioa a doao. Și au zis Dmnezeu să se adune apa cé de supt ceriu, întru o adunare, și să se arate uscatul, și sau făcut așé, și sau adunat apa cé de supt ceriu întru adunările sale, și sau arătat uscatul. Și au numit Dmnezeu uscatul pământ, și adunările apelor léu numit mări, și au văzut Dmnezeu că iaste bine. Și au zis Dmnezeu să răsară pământul iarבă vérde, caré să samene sământă după féliu,

Întru început au făcut Dmnezeu ceriul, și pământul. Și pământul era nevăzut, și netocmit: și întunérec era dé supra adâncului: și Duhul lui Dmnezeu se purta pre désupra apei. Și au zis Dmnezeu: să se facă lumină: și sau făcut lumină. Și au văzut Dmnezeu lumina, că iaste bună: și au despărțit Dmnezeu între lumină, și între întunerec. Și au numit Dmnezeu lumina zio, și întunerecul lau numit noapte. Și sau făcut séră, și sau făcut diminéță, zi una. Și au zis Dmnezeu: să se facă tărie între ape: și să fie despărțind apă de apă: și sau făcut așé. Și au făcut Dmnezeu tăriia: și au despărțit Dmnezeu între apa, caré era supt tărie, și între apa, caré era désupra tăriei. Și au numit Dmnezeu tăriia, ceriu: și au văzut Dmnezeu, că este bine, și sau făcut séră, și sau făcut dimineață, zioa a doao. Și au zis Dmnezeu: să se adune apa cé de supt ceriu, întru o adunare, și să se arate uscatul: și sau făcut așé: și sau adunat apa cé de supt ceriu întru adunările sale, și sau arătat uscatul. Și au numit Dmnezeu uscatul, pământ: și adunările apelor, léu numit mări: și au văzut Dmnezeu, că este bine. Și au zis Dmnezeu:

și după asemănare, și lemn roditoriu, care să facă rod, căruia să fie sămânța lui întrinsul după féliu pre pământ, și sau făcut așé. Și au scos pământul iarbă vérde, care samănă sămânță după féliu, și după asemănare, și lemn roditoriu, care face rod, a căruia sămânța lui întrinsul după féliu pre pământ, și au văzut Dmnezeu că iaste bine. Și sau făcut séră, și sau făcut diminéță, zioa a treia. Și au zis Dmnezeu să se facă luminători întru tăriiia ceriului, ca să lumineze pre pământ, și să despartă între zi, și între noapte. Și să fie spre sémne, și spre vremi, și spre zile, și spre ani. Și să fie spre luminare întru tăriiia ceriului, ca să lumineze pre pământ, și sau făcut așé. Și au făcut Dmnezeu doi luminători mari, luminătoriul cel mai mare spre stăpâniré zilei, și luminătoriul cel mai mic spre stăpâniré noptii, și stélele. Și iau pus pre ei Dmnezeu întru tăriiia ceriului, ca să lumineze pre pământ. Și să stăpânească preste zi, și preste noapte, și să despartă întră lumină, și întră întunérec, și au văzut Dmnezeu că iaste bine. Și sau făcut séră, și sau făcut diminéță, zioa a patra. Și au zis Dmnezeu să rodéscă apele jigăanii

să răsară pământul iarbă vérde, caré să samene sămânță după féliu, și după asemănare, și lemn roditoriu, care să facă rod, căruia să fie sămânța lui întrinsul după féliu pre pământ: și sau făcut așé. Și au scos pământul iarbă vérde, caré samănă sămânță după féliu, și după asemănare, și lemn roditoriu, care face rod, a căruia sămânța lui întrinsul după féliu pre pământ: și au văzut Dmnezeu că este bine. Și sau făcut séră, și sau făcut diminéță, zioa a treia. Și au zis Dmnezeu: să se facă luminători întru tăriiia ceriului, ca să lumineze pre pământ, și să despartă între zi, și între noapte: Și să fie spre sémne, și spre vremi, și spre zile, și spre ani. Și să fie spre luminare întru tăriiia ceriului, ca să lumineze pre pământ: și sau făcut așé. Și au făcut Dmnezeu doi luminători mari: luminătoriul cel mare spre stăpâniré zilei, și luminătoriul cel mai mic spre stăpâniré noptii, și stélele. Și iau pus pre ei Dmnezeu întru tăriiia ceriului, ca să lumineze pre pământ. Și să stăpânească preste zi, și preste noapte, și să despartă întră lumină, și între întunérec: și au văzut Dmnezeu că este bine. Și sau făcut séră, și sau făcut diminéță, zioa a patra. Și au zis Dmnezeu: să scoată apele jigăanii

cu suflète vii, și pasări sburătoare pre pământ supt tăriiia ceriului, și sau făcut așé. Și au făcut Dmnezeu chiții cei mari, și tot suflétul jivnilor, ce se târăsc, care léu rodit apele după féliul lor, și toată pasaré sburătoare după féliu, și au văzut Dmnezeu că sânt bune. Și léu blagoslovit Dmnezeu, zicând: créșteți, și vă înmulțiți, și umpleți apele în mări, și céle sburătoare să se înmulțască pre pământ. Și sau făcut séră, și sau făcut diminétă, zioa a cincé. Și au zis Dmnezeu să rodéscă pământul suflét viu după féliu de céle cu patru picioare, și de céle ce se târăsc, și fieri pre pământ după féliu, și sau făcut așé. Și au făcut Dmnezeu fierile pământului după féliul lor, și dobitoacele după féliul lor, și toate céle ce se târăsc pre pământ după féliul lor, și au văzut Dmnezeu, că sânt bune. Și au zis Dmnezeu să facem om, după chipul nostru, și după asemănare, și să stăpânéscă peștii mării, și pasările ceriului, și dobitoacele, și tot pământul, și toate jivinile céle ce se târăsc pre pământ. Și au făcut Dmnezeu pre om, după chipul lui Dmnezeu la făcut pre dinsul, bărbat și muiare iau făcut pre ei. Și bine iau cuvântat pre ei Dmnezeu zicând: créșteți, și

cu suflète vii, și pasări sburătoare pre pământ supt tăriiia ceriului: și sau făcut așé. Și au făcut Dumnezeu chiții cei mari, și tot suflétul jivnilor ce se târăsc, care léu scos apele după féliul lor, și toată paseré sburătoare după féliu: și au văzut Dumnezeu că sânt bune. Și léu binecuvântat Dumnezeu zicând: créșteți și vă înmulțiți, și umpleți apele, care sânt în mări: și céle sburătoare să se înmulțască pre pământ. Și sau făcut séră, și sau făcut diminétă, zioa a cincé. Și au zis Dumnezeu: să scoață pământul suflét viu după féliu, de céle cu patru picioare, și de céle ce se târăsc, și fieri pre pământ după féliu: și sau făcut așé. Și au făcut Dumnezeu fierile pământului după féliul lor, și toate céle ce se târăsc pre pământ după féliul lor: și au văzut Dumnezeu, că sânt bune. Și au zis Dumnezeu: să facem om după chipul nostru, și după asemănare: și să stăpânéscă peștii mării, și pasările ceriului, și dobitoacele, și tot pământul, și toate jivinile céle ce se târăsc pre pământ. Și au făcut Dumnezeu pre om, după chipul lui Dumnezeu lau făcut pre dinsul: bărbat și muiare iau făcut pre ei. Și iau binecuvântat pre ei Dumnezeu, zicând: créșteți, și vă înmulțiți,

vă înmulțiți, și umpleți pământul, și îl stăpâniți pre el, și stăpâniți peștii mării, și pasările ceriului, și toate dobitoacele, și tot pământul, și toate jivinile, care se târăsc pre pământ. Și au zis Dumnezeu: iată am dat voao toată iarba, ce face sămânță de sămănat, caré iaste désupra a tot pământul, și tot lemnul, care are întru sine rod cu sămânță, de sămănat, va fi voao de mâncare. Și tuturor fierilor pământului, și tuturor pasărilor ceriului, și tuturor jivinilor, ce se târăsc pre pământ, care au în sine suflet viu, și toată iarba vérde de mâncare, și sau făcut așé. Și au văzut Dumnezeu toate câte au făcut, și iată bune foarte, și sau făcut séră, și sau făcut diminéță, zioa a șésa.

și umpleți pământul, și îl stăpâniți pre el, și stăpâniți peștii mării, și pasările ceriului, și toate dobitoacele, și tot pământul, și toate jivinile, care se târăsc pre pământ. Și au zis Dumnezeu: iată am dat voao toată iarba, ce face sămânță de sămănat, caré este désupra a tot pământul, și tot lemnul, care are întru sine rod cu sămânță de sămănat, va fi voao de mâncare. Și tuturor fierilor pământului, și tuturor pasărilor ceriului, și tuturor jivinilor, ce se târăsc pre pământ, care au în sine suflare de viață, și toată iarba vérde de mâncare: și sau făcut așé. Și au văzut Dumnezeu toate, câte au făcut, și iată bune foarte, și sau făcut séră, și sau făcut diminéță, zioa a șésa.

Ce schimbări găsim în capul întâiu din Cartea Facerii? Aproape nici una. În v. 6 are Biblia de Blaj: „între apă“, ceea ce poate să fie o greșală de tipar, după cum și la cea de Sibiu în v. 16 lipsește un „mai“ (luminătoriu cel mai mare). Pe „blagoslovit“ îl schimbă cu „binecuvântat“, cu toate că îl găsim și la Șaguna în forma veche¹⁾. La v. 22 adaugă Șaguna un „carele sânt“, lucru superfluu, iar la 26 „jivinile“, ca să fie mai literală traducerea. Vedem deci, că în acest cap nu e aproape nici o schimbare, și de sigur nu e nici o îndreptare, căci „jivinile“ cu nimic nu lămuresc înțelesul.

În capul al doilea al aceleiaș cărți, adaugă cea de Sibiu une ori pe „dom“ la „Dumnezeu“, chiar și acolo, unde lipsește în textul cel grecesc, cu care nu se poate lăuda în totdeauna (v. 8). „Pomul vieții“ și „pomul științei, binelui și a răului“

¹⁾ Marcu 6, 41.

e în ediția dela Sibiiu „lemnul vieții“ și „lemnul spre a cunoaște binele și răul“, ceea ce e cât se poate de rău, deși „lemnul“ e mai după grece. Versetul 10 spune la cea de Blaj, că riul Edemului se „împarte în patru riuri“, cea de Sibiiu schimbă cuvântul din urmă cu altul, pe care l-a citit în nota celei de Blaj: „începături“. Versetul 16 are la cea veche următoarea redactare: „din tot pomul să mânânce mâncare“, cea alui Șaguna modifică: „să mânânci cu mâncare“. Traducerea bună și chiar literală alui Clain: „os din oasele mele și carne din carne mé“ (23) e neschimbată rău de tot la Șaguna: „os din oasele mele și trup din trupul meu“, căci trupul are nu numai carne, ci și oase. Altă schimbare nu găsim în 25 de versete. Ni ci în capul al treilea din Cartea Facerii nu găsim schimbări esențiale, ci numai mici modificări, cari pare, că vreau să-ți arate, că nu trebuia lăsat textul întru toate așa, precum a ieșit din mâna celor dela Blaj. Versetul 2 e în cea dintâiu: „din rodul pomilor raiului mâncăm“, această traducere bună e schimbată: „din tot lemnul, care este în mijlocul raiului vom mânca“. Tot rău e, când în loc de: „sau ascuns Adam... între pomii raiului“ (v. 8), zice: „între lemnul raiului“. Nu e mai bună nici introducerea lui „unic“ în v. 11 și 17. Atâta e toată schimbarea în 24 de versete, iar celelalte sunt copiate din cuvânt în cuvânt și în aceeași ordine, cum se află în cea de Blaj.

Alte schimbări, de cuvinte, nu îndreptări, ci de dragul curentului literar, mai sunt următoarele: „este“ în loc de „e“, în loc de „ucenic“ „învățăcel“, în loc de „norod“ „popor“, pentru „gloate“, deși nu în totdeauna, însă adese ori „popoare“, „moșia“ e „patrie“, „Eghipt“ e „Eghiptet“, câte odată adaugă, deși nu e nevoie, pe „cel“, „cé“. Acestea vin înainte mai de multe ori, deci ca să nu le repet, le spun acum pentru toate cazurile. Ele nu îndreaptă nimic. Mergem mai departe, să vedem, cum sunt celelalte cărți, și nu căutăm anume, ci luăm capetele anumitor cărți, așa cum se întâmplă să se deschiză Scriptura, când o răsfoiești.

Dacă luăm Cartea Ieșirii, cap 11 și 33 au numai schimbările de mai sus, și în colo în 80 de versete nu mai întâlnești altă schimbare, decât „Efrem“ în loc de „Efraim“, „Nefthalim“ în loc de „Nefthalim“ (Cu „th“ se transcrie *ʿ*). La Isaia în trei capete (21, 22 și 23) în versetul 11 al celui dintâiu cap e o îndreptare, în loc de „păzască“ e „păzescă“, dar în colo nici o schimbare, afară de unele din cele de sus. În Plângerile

lui Eremia, la capul întâiu toată schimbarea consistă în punerea unui articol (cetaté „*cé* cu multe popoare“). La pildele lui Solomon se copiează chiar greșala „*va* veni năcazuri“ (1, 27), atâta îndreptare este totuși în capul întâiu (v. 33), că un „*e*“ e îndreptat în „iaste“. La capul 14 al aceleiaș cărți, „bineprimite“, de altfel traducerea exactă, și românește consecrată alui *dezruí* e redat cu „bineplăcute“, „cariul oaselor“ (v. 31), e botezat „carul oaselor“. La Psalmi întâlnim mai adese ori schimbări de versete, cari nu alterează întru nimic înțelesul, încolo afară de obișnuitele îndreptări în psalmii 17, 22, 28, 50, 52, 69 și 150, pe cari i-am pus față în față, nu e nici o schimbare, căci greșelile de tipar nu le putem socoti ca schimbări (ps. 50, 8. are „neascunse“ în loc „de ascunse“). E destul de plictisitor, să citești astfel de „confrontări“, mai pun însă una aici din Testamentul Vechiu, una din cele mai clasice profeții: Isaia cap 53 întreg.

Blaj

Dmne cine au crezut auzului nostru, și brațul Dm-nului, cui sau descoperit? Vestitam, ca un prunc înainté lui, și ca o rădăcină în pământ însetat: nu are chip el, nici mărire, și lam văzut pre el, și nu avé chip, nici frumsețe. Ci chipul lui necinstit, și mai sfârșit decât al fiilor omenesți, om ce era întru bătae, și știind răbda durére, că sau schimbat fața lui, defăimat au fost, și nesocotit. Acesta păcatele noastre le poartă, și pentru noi rabdă durére, și noi am gândit, că dela Dmnezeu iaste el întru durére, întru durére și în năcaz. Iară el sau rănit pentru păcatele noastre, și au pătimit pentru fărădelegile noastre, certaré împăcării noastre pre

Sibiiu

Doamne cine au crezut auzului nostru, și brațul Dm-nului, cui sau descoperit; Vestitam ca un prunc înainté lui, și ca o rădăcină în pământ însătat, nu are chip el, nici mărire, și lam văzut pre el, și nu avé chip, nici frumsețe. Ci chipul lui necinstit, și mai sfârșit decât al fiilor omenesți, om ce era întru bătae, și știind răbda durére că sau schimbat fața lui, defăimat au fost, și nesocotit. Acesta păcatele noastre le poartă, și pentru noi rabdă durére, și noi am gândit, că dela Dmnezeu iaste el întru durére, întru durére și în năcaz. Iară el sau rănit pentru păcatele noastre, și au pătimit pentru fărădelegile noastre, certaré împăcării noastre pre

dînsul, și cu rana lui noi toți nîm vindecat. Toți ca niște oi am rătăcit, fiește carele din calé sa sau abătut, și Dmnul lau dat pre el pentru păcatele noastre. Și el pentru ce sau chinuit, nu șeu deschis gura sa: ca o oae la junghiare sau adus, și ca un miel fără de glas înainté celui cel tunde, așé nuși deșchide gura sa. Întru smerenie judecata lui sau rādicat, și nîmul lui cinel va spune? că sau luat de pre pămānt viața lui, pentru fārādelegile norodului mieu sau adus la moarte. Și voiu da pre cei rāi în locul îngropării lui, și pre cei bogāți în locul morții lui, că fārādelége nu au făcut, nici sau aflat viclesug în gura lui. Și Dmnul va sāl curățā pre el de rane, de veți da pentru păcat, sufletul vostru va vedé sāmāntā îndelungatā. Și va Dmnul cu māna sa să scoatā din durére sufletul lui, și săi aréte lui luminā, și sāl facā cu știință, și să îndreptéze pre cel drept, carele bine slujéște multora, și păcatele lor el le va purta. Pentru aceasta el va moșteni pre mulți, și va împārți dobānzile celor tari, pentru că sau dat la moarte sufletul lui, și cu cei fārādelége sau socotit, și el păcatele multora au purtat, și pentru fārādelegile lor sau dat.

dînsul, și cu rana lui noi toți nîm vindecat. Toți ca niște oi am rătăcit, fieștecarele din calé sa sau abătut, și Dmnul lau dat pre el pentru păcatele noastre. Și ei pentru ce sau chinuit, nu șeu deschis gura sa, ca o oae la junghiare sau adus, și ca un miel fără de glas înainté celui cel tunde, așé nuși deșchide gura sa. Întru smerenie judecata lui sau rādicat, și nîmul lui cinel va spune; că sau luat de pre pămānt viața lui, pentru fārādelegile poporului meu sau adus la moarte. Și voiu da pre cei rāi în locul îngropării lui, și pre cei bogāți în locul morții lui, că fārādelége nu au făcut, nici sau aflat viclesug în gura lui. Și Domnul va sāl curățā pre el de rane, de veți da pentru păcat, sufletul vostru va vedé sāmāntā îndelungatā. Și va Domnul cu māna sa să scoatā din durére sufletul lui, și săi aréte lui luminā, și sāl facā cu știință, și să îndreptéze pre cel drept, carele bine slujéște multora, și păcatele lor el le va purta. Pentru aceasta el va moșteni pre mulți, și va împārți dobānzile celor tari, pentru că sau dat la moarte sufletul lui, și cu cei fārādelége sau socotit, și el păcatele multora au purtat, și pentru fārādelegile lor sau dat.

Pe o coloană întreagă nici o schimbare, în o parte atât de însemnată!

Dr. IOAN BĂLAN.

Răsboiu pentru pace.

— Scrisoare. —

Scumpe prietino, știu și pruncii, că azistăm de mai multe săptămâni și, numai bunul Dumnezeu singur știe, în câte vom mai azistă încă la un spectacol trist, a cărui păreche nu se află pe nici o pagină din cartea mare a trecutului omenirii. Glasul tunurilor și al puștilor, cari — se pare — singure vorbesc astăzi, luciul orbitor al sabiilor așa des întunecate de sângele, ce se încheagă pe ele, tropotul cailor, suspinul bătrânilor, vaetele femeilor, plânsul tânguitor al pruncilor și gemătul lugubru al eroilor răniți pe câmpurile estinse și pârjolite ale Europei creștine și culte — duc în toate colțurile spaimă, groază și fior. Par'că toate-ți spun sinistru despre sguđuirea, părăiturile și prăbușirea alcătuirilor mărețe ale operelor mari ale creștinismului și ale culturii.

În unele momente sunt ispitit, să cred, că acum a sosit timpul descoperit de Mântuitorul Isus, care zice: „Și veți auzi rășboai și vești de rășboai... Că se va scula limbă spre limbă, și împărăție spre împărăție, și vor fi ciume, și foameți și cutremuri pe alocurea“ (Mat. 24, 6—7). Însă, deși nenorocirile, pustiirile și jertfele de vieți, chiar și numai celea de până acum, sunt cu mult mai mari — cred —, de cum ne putem noi închipui, totuș mă rezinez, fiindcă tot Domnul Hristos zice: „că se cade să fie acestea toate“ (ibidem).

Răsboiul, iubite, nu poate fi regulatorul vieții popoarelor, nici susținătorul ecvilibrului dintre ele, dar, pe lângă toate grozăveniile lui, e un lucru licit și în unele cazuri e necesar. Când nu se respectează dreptul și puterea intelectuală și morală a unei națiuni, când existența aceleia e primejduită, aceea e îndreptățită, să se apere și cu arma, fiindcă vim vi repellere omnes leges et omnia jura permittunt, natural, pe lângă observarea cumpătului nevinovatei apărări. Altcum ar pieri ca o națiune fără valoare, fără putere, fără conștiință și fără voință.

Rațiunea morală a răsboiului drept o dovedesc rășboai, ce le-au purtat Iudeii la mandatul și cu ajutorul lui Dumnezeu. Așa, ca să nu citez alte locuri, cetim în a Doua-Lege (20, 3—4):

„Auzi, Izraile, voi mergeți astăzi la bătae asupra vrăjmașilor voștri: să nu vă slăbească inima voastră, nu vă temeți, nici vă spăriați, nici vă abateți dela fața lor, că Domnul Dumnezeu vostru merge înaintea voastră cu voi, ca împreună cu voi să bată pe vrăjmașii voștri, și să vă mântuiască pe voi“. Războiul just nu se condamnă nici în Legea Nouă. Sf. Ioan Botezătorul nu zice ostașilor, cari au mers la el — și cari sunt expresiunea puterii înarmate a unui stat — să depună armele, să se subtragă de sub obligamentul de a servi în oaste, ci să se îndestulească cu leafa lor. Domnul nostru Isus Hristos, Principele păcii, a zis, ce e drept, lui Petru: „Intoarce-ți sabia ta în locul ei“, dar motivează, că voește să bea paharul, ce i-l-a dat Tatăl său și că, dacă ar fi necesar să se apere, i-s'ar trimite în ajutor „mai mult decât douăsprezece legioane de îngeri“. În asemănarea despre omul stăpân de casă, ai cărui lucrători i-au bătut, omorât și ucis cu pietri servitorii, și la urmă și pe fiul său, Domnul Hristos spune, că stăpânul vătămat: „Pe cei răi rău i-va pierde“. Domnul Hristos n'a fost nici când împotriva vieții de stat, deci nici împotriva atribuțiilor acestei vieți, între cari, în anumite împrejurări, e și dreptul războiului.

Biserica lui Isus, carea prin excelență e depositarul și și vestitorul sublimei religii a păcii și carea cultivă pacea pentru binele trainic al popoarelor, nu condamnă războiul, deși e îngrozitor, înmulțindu-se prin el durerea și amărăciunea în această vale a plângerii. Numai în Liturghia sf. Ioan Gurădeaur biserica dorește, poștește, se roagă și cere de 34 ori — pace pentru indivizi, comunități și pentru toată lumea; tot acolo însă se roagă, ca domnitorului statului „Domnul Dumnezeu... să-i ajute... întru toate, și să supună sub picioarele lui pe tot inimicul și contrarul“, iară în Liturghia sf. Vasile se roagă: „umbrește deasupra capului lui în ziua de războiu; dă putere brațului lui;... supune-i lui toate neamurile străine, cari voesc războaiele“. Realizarea acestor dorințe și cereri însă nu se poate, omenește grăind, numai prin războiu, în care e de condamnat, cum zice sf. Augustin, numai „dorința de a strică, tirănia răzbunătoare, ura implacabilă, sălbătăcia, pofta de domnie și altele de felul acesta“. Prin urmare e de condamnat poporul, carele poartă războiu din trufie, egoism și fățarnicie pentru a-și arăta virtuțile, ce le are numai în vârful armelor și nu spre a-și apăra existența și valorile morale și intelectuale, ce le poșede.

Iubite, cauza mai apropiată a acestui cumplit războiu e cunoscută înaintea tuturor. Aici încă a luat forme vii parabola Domnului Hristos despre vie și ucigașii lucrători ai aceleia. Maiestatea Sa, bătrânul nostru Monarh, în vară, a trimis pe moștenitorul Său în o provincie a monarhiei, pe care, în mai multe decenii și pe lângă enorme jertfe, a ridicat-o din sălbătăcie și a făcut din ea o vie prețioasă. Regretatul moștenitor, arhiducele Francisc Ferdinand, în cadrul inimei și în preocupările vieții căruia a intrat, mai pe sus de orice îndoială, și adevărul exprimat limpede, în 18 I. c., de organul „Fremdenblatt“ inspirat din ministeriul externelor, că „Austro-Ungaria este un stat de naționalități și în fața istoriei va fi un titlu de glorie, că a fost un stat pentru naționalitățile sale...“ — a avut în mijlocul acestei vii (în Serajevo) un sfârșit peste măsură tragic. Un tinăr, care a ieșit cu dinamita în busunar din școala chemată, în locul întâiu, să formeze și cultive caracterul moral, l-a răpus spre durerea tuturor.

În cursul cercetărilor făcute în urma acestui fapt îngrozitor s'au descoperit curente pornite, să submineze la noi ordinea de stat. Năzuințele de a stavili acestea curente, pe cale pașnică, au rămas zădarnice. Atunci Maiestatea Sa, care a urcat treptele tronului între împrejurări războinice, extraordinar de grele și carele în vremea îndelungatei și glorioasei domnii a suferit foarte mult cu răbdarea lui Iov, a făcut războiu nu ca să piardă cu rău pe cei răi, ci pentru pace: a prins arma „pentru apărarea cinstei monarhiei, pentru salvagardarea puterii și prestigiului ei și pentru asigurarea avutului ei“, căci în proclamația: „Cătră popoarele mele“ din 28 Iulie a. c. zicea cu multă duiosie patriarhală: „Cea mai fierbinte dorință a mea a fost, ca anii pe cari Mi-i va mai rânduî mila lui Dumnezeu, să-i închin pentru opera de pace și să ocrotesc popoarele Mele de jertfele și poverile războiului“. Schinteia ieșită din revolverul blăstămat al ucigașului Princip, un exponent al conjurațiilor împotriva noastră, nu s'a stins pe urma pășirii energice a monarhiei noastre, ci a avut nefericirea să incendieze aproape întregă Europa, punându-se față în față doi giganți năpraznici, cari cu rizicul tuturor bunurilor, al comodităților și al vieților își măsură acum puterile fizice, intelectuale și morale.

Când se va termina aceasta încăerare și cu ce urmări? Nu mai Dumnezeu știe. Noi însuflețiți de iubirea și mângăiați

de nădejdea creștinească credem, că Dumnezeu, fără permisiunea căruia nimic nu se întâmplă, va trimite, ca și în trecut, și pe urma acestui războiu îmbelșugate daruri și binecuvântări. Războaiele lui Alexandru Marele au împrăștiat bunurile spirituale ale filozofiei grecești; războaiele Romanilor au pregătit terenul pentru sămânța creștinismului; războaiele cruciate au provocat solidaritatea popoarelor creștine, au promovat simțul religios, au înmulțit cunoștințele geografice și etnografice și-au dezvoltat comerțul.

Cari vor fi urmările luptei uriașe de astăzi? Știe numai Dumnezeu. Noi credem, că războiul acesta va convinge tot mai mult omenimea, că școala trebuie să dea caractere morale: să nu îmbogățească numai mintea, ci să înobileze înainte de toate inima și că nu se mai poate fi fără adevărul creștinism al cărui principiu fundamental e iubirea, carea *în toți vede frați*, pentruce „se milostivește,... nu pizmuește,... nu se îndărătnicește,... nu se trufește,... nu caută ale sale,... nu se întărită, nu gândește răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr“. Filozoful Taine observă cu toată dreptatea, că „creștinismul este, în societățile moderne, un predicator *necesar* și *unic* de pudoare, blândețe, omenie, cinste, de bună credință și dreptate, pe care nu-l poate înlocui în aceasta calitate nici rațiunea filozofică, nici cultura artistică și literară, nici chiar onoarea feudală și cavalerescă, ori vreun cod de legi, vreo administrație sau vreun guvernament“. Starea aceasta reclamă din partea preoților o înțelegere cât mai adâncă a învățăturii sfântului Pavel, că altarul și inima poporului are trebuință de părinți cucernici și nu de dascăli superbi: ce folos „de ați avea zece mii dascăli întru Hristos, dar nu mulți părinți“ (I. Corinteni 4, 15). Credem, că se va convinge omenimea, cumcă adevărata fericire n'o fac nici întinderile mari de averi, nici puterea fizică, ci îngrijirea de suflet și de cultura adevărată, care stă în serviciul tuturor și nu e în detrimentul nimănui. Credem, că milioanele de ostași, cari împreună cu cei rămași acasă, în timpul acesta de grea încercare, cu un devotament și jertfă de sine rară și-au unit și contopit interesele în interesele patriei comune, vor simți toată dragostea și întreagă dreptatea mamei, pentru care s'au luptat. Mai credem, că nici când nu s'a lucrat atât de mult pentru stăpânirea pașnică a domnitorilor, ca „întru liniștea lor vieața pașnică și fără turburare“ să viețuiască popoarele, cum se va

lucra după acest războiu, după această mare criză internațională. Mulțimea preoților mari și mici, cari păstoresc popoarele Europei și zic, că sunt urmașii blândului și milostivului Isus, vor munci cu o sânguință de fier pentru întronizarea dragostei între oameni și pentru înăbușirea egoismului descreerat, care, prin cultură și civilizația numai formală, produce în societate atâtea și așa adânci răni. Mână în mână cu preoțimea vor face apostolia păcii toți cugetătorii mari ai omenimii, năzuindu-se prin diplomație, prin literatură, pictură și prin ziaristică să realizeze opera grandioasă a păcii. Va da bunul Dumnezeu, să se poată scrie despre războiul acesta, că s'a început pentru pace și pace și bunăvoință a și adus între oameni.

E întrebare, iubite, că se vor putea regula în viitor raporturile internaționale așa ca pacea lumii să fie neconturbată și permanentă? Nu. Până vor fi oameni pe pământ, înjuriile nu se vor putea exila cu totul. Și chiar când violările de drept, între state, vor fi judecate de un tribunal internațional, și atunci se vor da cazuri, când executarea sentinței se va putea face numai cu aplicarea forței armate. Ori cât s'ar prezenta lucrul de dureros, vor fi cazuri și în viitor, că un popor se va înarma împotriva altuia spre a pedepsi păcatul și vor fi războaie și ca o pedeapsă dumnezească, pentru că „se cade să fie acestea toate“.

Prietine iubit, se știe, că Pontificele Benedict, carele e Părintele și al mai multor milioane de credincioși din țările îndujmănite, a făcut primul pas pentru încetarea sfâșierilor celor încinși în lupta titanică. Incercări pentru restabilirea păcii europene face și Wilson, președintele Statelor-Unite. Să dorim sincer, ca năzuințele acestea foarte serioase să reînsemneze cerul și se înveselească fața pământului posomorit. Să rugăm cu toată încrederea și cu smerenie pe bunul Dumnezeu ca să nu subtragă harul său dela demersurile părințești ale Sfinției Sale dela Roma, ci privind la „plânsul pruncilor, strigarea tinerilor, ticăloșia bătrânilor, lipsa orfanilor, părăsirea văduvelor, neajunsul săracilor și glasul de rugăciune a tot poporul“ (Rug. IV. din rând. în timp fără senin), să ne trimită ramul de oliv al păcii, ca nu cumva nefericirea aceasta să fie însoțită de altele mai mari, de ciurma și foametea, ce le amintește Domnul Hristos în legătură cu războaiele și cu veștile de războaie.

Iubite, să ne reculegem sufletește, să înțelegem, că „cu stângere s'a stâns tot pământul, că nu este bărbat, care să puie

în inimă" (Ier. 12, 11). — Când vei ceti rugăciunea II dela rândueala „în vreme de epidemie" să nu treci ușor peste cuprinsul ei de adânc și adevărat înțeles. Deosebit opăcește-te la cuvintele: „lăpădatu-ne-am de înfricoșatul Sânge al legii, prin care ne-am sfințit, socotindu-l de rând, și bătându-ne joc de spiritul darului... Toată Scriptura și legea dumnezească și învățătura însuflată de Dumnezeu o am privit de sunet gol, și graiuri deșerte de faptă, numai cu numele și cu cuvintele purtăm noi ticăloșii onorata Evanghelie și adevărata creștinătate". Continuă și pe mai departe opera de însuflețire, de îmbărbătare, de mângăiere și de ajutorare a poporului, administrând deosebit acum credincioșilor sf. Sacramente a Peninței și a Euharistiei și învățând și îndemnând chiar și pe pruncii mici să se roage pentru gloria patriei și a tronului, făcând toate spre mărirea lui Dumnezeu.

Maica sfântă să te ocrotească!

devotatul tău prietin

SENIOR.

INSEMNARI.

Primul cuvânt al noului Pontifice. Încă înainte de a pași în lume cu enciclica obicinuită îndreptată cătră toți episcopii lumii catolice, dejă la câteva zile după întronizare, noul vicar alui Hristos, Benedict al XV-lea, a lansat un călduros apel de pace, care a fost viu comentat de întreagă presa. S'a ocupat de el și presa română din Ardeal, nici una dintre publicațiile noastre nu l-a dat însă în întregime. De aceea în credință, că prin publicarea lui facem bun serviciu acțiunii pentru pace, care tot mai mult începe să fie dorită de sufletele creștine, lăsăm să urmeze în întregime traducerea românească a primului cuvânt al noului cap al bisericii lui Hristos.

Iată-o:

„Acum, după ce am ocupat catedra sf. Petru, deși conștii despre aceea cât de insuficienți suntem pentru o misiune atât de înaltă, ne închinăm cu cea mai mare venerare înaintea voinței tainice a providenței dumnezești, care a ridicat smerita noastră persoană la o înălțime atât de sublimă. Și, deși nu suntem înzestrați cu însușirile recerute, am primit totuș cu încredere guvernarea Preainaltului Vicariat, încrezându-ne în bunătatea lui Dumnezeu și în nădejdea firmă, că Acela, care

ne-a pus pe umeri cea mai grea sarcină a dignității, ne va dărui și destoinicia și puterile de lipsă.

Abia ne-am aruncat însă privirea depe această culme apostolică asupra întregii turme, pe care Domnul a încredințat-o grijei noastre, ne-a cuprins o groază și măhnire inexprimabilă la vederea înfiorătoare a groaznicului și marelui războiu, care ne prezintă o parte foarte mare a Europei în fier și foc, roșită de sânge creștin. Fără îndoială, că bunului Păstor, lui Isus Hristos, pe care înlocuindu-l guvernăm biserica, îi suntem datori cu aceea, ca întreaga lui turmă să o putem îmbrățișa cu sentimentul iubirii de tată. Deoarece însă, după pilda aceluiaș Mântuitor, pentru mântuirea acesteia trebuie să fim — precum și suntem — gata de-a ne da și viața, avem intențiunea firmă, că întru cât numai ne stă în putere, să nu întrelăsăm nimica, ce este potrivit să grăbească sfârșitul primejdiei existente.

Între astfel de împrejurări, încă înainte de a ne îndrepta — după cum este obiceiul și tradiția Pontificilor romani la începutul acestei slujbe a lor — cu enciclică către toți episcopii, nu putem întrelăsa să nu reînviem cuvintele preasfințitului și în veci neuitatului nostru predecesor, a muribundului Piu X, pe cari, la erumperea războiului, i-le-a inspirat îngrijorarea și iubirea apostolică ce a simțit față de neamul omenesc. De aceea, în vreme ce și noi ne rugăm lui Dumnezeu ridicându-ne ochii și sufletul spre Ceriu, după cum ne-a îndemnat el atât de stăruitor, la rândul nostru îndemn și rog și eu pe toți fiii bisericii, și mai cu seamă pe aceia, cari se țin de ordul sacru, ca fără încetare să fie perseveranți în rugăciunile smerite ale singurității, iar în public să fie gata la slujbe dese rugându-se lui Dumnezeu, Judecătorului și Domnului a toate, că amintindu-și de mila lui, să ia de pe noi acest „biciu al mâniei“ sale, cu care lovește neamurile drept o pedeapsă a celor păcătoși.

Să ne rugăm, ca Preacurata Fecioară, Maica lui Dumnezeu, a cărei preafericită ziuă a nașterii o prăznuim chiar astăzi, să ne fie de ajutor și să sprijinească rugă comună, să reverse ca un „răsărit de pace“ o lumină senină asupra omenimii suferitoare, căci doar ea a născut pe Acela, în care Vecinicul Părinte a voit să împăcuiească toate, prefăcând cu sângele crucii sale atât cele ce sunt pe pământ cât și acele ce sunt în ceruri.

Iar pe aceia, cari stăpânesc, pe cărmuitorii popoarelor, cu insistență îi rugăm, ca în interesul binelui societății omenesti să-și predisună deja sufletele pentru încetarea tuturor ostilităților. Să cumpănească, că viața aceasta trecătoare și altfel este însoțită de prea multă mizerie și suferință, de ce să trebuiască să o facem și mai plină de mizerii și de suferințe. Se cade ca ei să vreaie, că peirei căzute asupra noastră și vâr-

sării de sânge omenesc să i-se pună capăt. Grăbească-se deci să înceapă pertractările de pace și să-și deie mâinile. Făcând așa, vor fi răsplătiți din partea lui Dumnezeu precum și din partea respectivelor popoare și vor câștiga mari merite înaintea societății culte a tuturor oamenilor.

Să mai știe apoi, că prin aceasta și Nouă, cari în urma unei atât de mari perturbări a stărilor simțim nu puțin greutate întru împlinirea datorințelor noastre apostolice, ne fac cu adevărat cel mai plăcut și cel mai dorit lucru.

Dat în Vatican la 8 Septemvrie, ziua nașterii Preacuratei Fecioare, anul 1914.

Benedict XV°.

Fie, ca îndemnurile curate și sincere venite dintr'un loc atât de competent cum este catedra sf. Petru, să nu fie „glasul celui ce strigă în pustie“

Redacția.

*

Câteva date biografice despre noul papă. Benedict al XV-lea s'a născut în orașul Geneva la 21 Noemvrie 1854 din părinții Iosif Della Chiesa și Ioana Migliorati, descendenți alor două vechi familii nobile, dintre cari una (a mamei) a mai dat bisericii un papă în persoana lui Inocențiu al VII-lea (1404—1406). Crescut încă din casa părintească în spiritul adânc religios, micul Iacob ajunge foarte curând sub îngrijirea preoților Don Novaro și Don Giusti, influința cărora pare a fi fost hotărâtoare pentru viitorul micului marchiz. Nu peste mult cercețează ca elev extern seminariul arhiepiscopesc din Geneva, unde sufletul lui se umple așa de mult de iubirea casei Domnului, încât la vrâstă de 13 ani cu toată hotărârea declară deja tatălui său, că are de gând să îmbrățișeze cariera preoțească. Cu toate aceste tatăl său îl trimite la școlile pregătitoare pentru cariera iuridică, gândindu-se, că întrucât fiul său va rămânea la vrâstă mai matură pe lângă gândul său de-a se preoți, cunoștințele juridice n'au să-i fie stricăcioase. Așa s'a întâmplat, că după absolvirea cursului filosofic Iacob della Chiesa s'a înscris în 1871 la facultatea de drepturi a universității locului său de naștere.

Aceste studii, făcute cu cel mai bun rezultat, n'au putut însă să-l abată dela planul copilăriei sale și cu învoirea tatălui său după 4 ani la 1875 intră în colegiul Capranica din Roma. Sfințirea lui de preot s'a făcut în 21 Decemvrie 1878. Originea-i nobile și destoinicia dovedită în decursul vieții sale de seminarist i-au deschis apoi porțile academiei dei Nobili Ecclesia-

stici și prin aceasta pășește în serviciile diplomației papale. Încă nu isprăvește bine studiile teoretice dela academie și deja i-se găsește aplicare la secretariatul afacerilor bisericești extraordinare, unde foarte curând atrage asupra sa atențiunea secretarului Rampolla, care, descoperind frumoasele talente ale tinărului „apprentista“, îl ia sub puternica sa protecție. În 28 Maiu 1882 Iacob della Chiesa este numit camerar papal și încă în acelaș an însoțește pe Rampolla în calitate de secretar la nunțiatura din Madrid, rămânând soțul lui nedespărțit și și după ce acesta a ajuns cardinal și mai pe urmă secretarul de stat alui Leo XIII.

Când la 1903, după moartea lui Leo XIII, Rampolla se retrage din postul său, Della Chiesa mai rămâne vre-o 4 ani în serviciul secretariatului, până când după moartea Cardinalului Svampa ajunge la 1907 în scaunul arhiepiscopesc al Bolognei. Sfințirea lui de episcop s'a întâmplat în 22 Decembrie 1907. În mijlocul îndeletnicirilor sale de bun păstor al turmei ce i-s'a încredințat îl ajunge în 25 Maiu al acestui an grația papală, care-i dăruiește purpura cardinaliție, pentruca încă în acelaș an, abia cu vreo sută de zile mai târziu, să fie ales în 3 Septembrie de vicar alui Hristos pe pământ.

Tronul papal, pe care Rampolla n'a putut să-l urce îl ocupă astfel unul dintre cei mai buni elevi ai școlii sale. (ar.)

CRONICĂ.

Noul secretar de stat al Vaticanului este Cardinalul Dominic *Ferrata*, unul dintre cei mai serioși foști candidați la tronul papal, golit prin moartea lui Piu X. Dacă prevedința divină a voit, ca nu el să ajungă pe tron, s'a făcut totuș, ca următorul lui Piu să găsească în acest abil diplomat, ieșit ca și dânsul din școala marelui Rampolla, pe omul căruia în aceste timpuri grele să i-se poată încredința cu inima liniștită moștenirea atât de dificilă alui Merry del Val.

Născut în 4 Martie 1847 în Gradoli lângă Montefiascone, crește sub îngrijirea călugărilor Iezuiți în colegiul din Orvieto, și trecând prin seminarul domestic al diecezei sale, în vârsta de 20 de ani, la 1867, îl găsim la universitatea Gregoriană din Roma, unde se dedică mai cu samă studiilor canonice. După hirononia sa întru preot ajunge foarte curând profesor de dreptul

canonic la seminariul din Roma, pentruca după an să fie scos din sfera și cadrul strimt al unei catedre de profesor aflând aplicare în slujbe din ce în ce mai importante, pe terenul diplomației din jurul Scaunului Apostolic. Începând cu slujba de consultor al secretariatului biroului încredințat cu „afacerile extraordinare“, tinărul Ferrata se ridică prin talentul său tot mai sus în considerația mai marilor săi, așa că în curând i-se încredințează aranjarea unor afaceri pe cât de gingașe pe atât de încurcate. Tactul și dibăcia cu care a știut să rezolve chestiunile ce i-s'au încredințat, îl ridică în curând la slujba de director al „Academiei dei nobili ecclesiastici“, iar în 1885 ajunge arhiepiscop titular și nunțiu apostolic în Bruxela, de unde mai târziu trece în aceeași calitate la Paris. În 1896 Ferrata este ridicat, foarte tinăr, la vârsta de abia 49 de ani, între Cardinali și de atunci petrece stabil în Roma, fiind împărțit după trebuință la diferitele Congregații ale Scaunului Apostolic. Din 1913 este „Arcipretele“ bazilicei din Lateran și în acelaș an a prezidat din încredințarea papei congresul euharistic de pe insula Malta.

Alătura de papa Benedict XV, lumea catolică vede în secretarul său de stat pe oamenii vremii, cari vor ști să cârmuiască naia bisericii lui Hristos spre portul dorit. Fie ca aceste frumoase nădejdi nu numai să se realizeze ci să fie chiar întrecute: prin mărimea faptelor pe cari le așteaptă o lume întreagă! (ar.)

*

Serbările euharistice din Lourdes. Congresele euharistice internaționale au avut, mai ales în timpurile din urmă, darul să reînvie în sufletele milioanelor de credincioși, an de an, sentimentele puternice și îndemnătoare la fapte mari, pe cari credința catolică le nutrește față de euharisticul Isus.

Prezența reală a Dlui Hristos sub formele pâinii și ale vinului în sf. euharistie, fiind cu dreptul socotită de centrul și focarul vieții religioase a catolicismului, e numai firesc, ca congresele ce se întrunesc în numele sf. euharistii să trebuiască a fi privite ca barometrul puterii de viață a bisericii lui Hristos. De aceea și vedem, că în timpurile din urmă, când pacea internă a bisericii ia un avânt atât de îmbucurător — sub gloriosul pontificat alui Piu al X-lea —, congresele euharistice iau proporții atât de uriașe, încât, ca bunăoară la congresul din

Viena (1912), lumea nici închipui nu-și mai putea o mai puternică manifestare a sufletului catolic.

Pentru anul acesta, când urmă să se țină cel de-al XXV-lea congres euharistic, încă la congresul din anul trecut de pe insula Malta se fixase că serbările jubilar vor avea să se desfășoare în *Lourdes*-ul deasemenea jubilar — 60 de ani dela definirea din 1854 a neprihănitei concepseri — al Preacuratei Fecioare. Ele s'au și ținut în zilele ultime (22—26) ale lui Iulie, și deși atmosfera politică a Europei era deja atât de încărcată, încât legatul papal, cardinalul-principe *Granito di Belmonte*, s'a simțit îndemnat să spună, că biserica „prin euharistie ne dă pacea, pe care lumea nu o poate da“, congresul a reușit totuși de așa, încât poate sta cu mândrie alături cu cele anterioare. Intre cei 12 cardinali, 200 de episcopi, 350 de preoți și peste 70,000 de credincioși, câți au luat parte la acest congres au fost reprezentate — ingenunchiând alături și în cea mai desăvârșită armonie a iubirii supranaturale înaintea grotei Făcătoare de minuni — toate neamurile, cari astăzi poartă războiul crunt și atât de puțin euharistic. Imprejurarea aceasta ne întărește în nădejdea, că reprezentanții atât de influenți dela congres a acestor popoare, vor ști, întăriți de lumina binefăcătoare a hotărîrilor luate, să arunce în cumpăna restabilirii echilibrului sdruncinat toată greutatea puterii lor de apostoli ai Impăratului glorios al păcii.

În *acest* sens am crezut, că nu-i permis, ca zăngănitul de arme să întunece amintirea congresului jubilar din *Lourdes*-ul nefericitei Franțe. (ar.)

*

Chestiunea romană. În nr. 2 din 25 Ianuarie c. al revistei noastre, vorbind despre săptămâna socială din Milano, am amintit cum arhiepiscopul Rossi din Udine (Italia) pretindea pentru sf. Scaun o libertate deplină, suverană și garantată de dreptul internațional, arătând, că actuala lege a *garanțelor*, pe cari le ofere legislația italiană Vaticanului, nu creează decât o stare morbidă și precară în existența papatului. De fapt pontificele are lipsă de o totală independență politică pentru conducerea turmei sale depe întreg rotogolul pământului. Câtece popoarele ar observă, că în activitatea papii se amestecă diplomația din Quirinal, imediat ar pierde o bună parte din încrederea, ce o au în conducerea curiei romane. În special în țările cari s'ar afla într'un contact dușmănos cu regatul penin-

sular al Apeninilor, s'ar ivi nemulțumiri și suspicionări, cari ar slăbi legăturile între capul și trupul bisericii. Legitimitatea pretensiunilor de independență ale Vaticanului și nesuficiența actualei legi de garanță italiană apar azi într'o lumină evidentă, cutoatecă guvernul lui Victor Emanuil al III-lea susține contrarul. Ce e drept în amintita lege se recunoaște independența suverană a papii, dreptul lui de a avea ambasadori și legați ca oricare alt domnitor, neatârnamarea diplomației vaticane de cea italiană, secretul epistolar al actelor sf. Scaun. Dar pentru menținerea acestor legi garantate nu se dă nici o garanță. Ele sunt legile parlamentului italian din 1871 și pot eventual fi casate de un alt parlament tot italian. Mai ales pe timpul unui eventual războiu al Italiei menținerea acestor garanțe pare imposibilă. În cazul acela tractatele între papa și între statul inamic ar fi controlate de guvernul regal, ambasadorii pelângă Vatican ai dușmanului nu ar mai putea rămâne în Roma, secretul corespondenței papale ar fi neobservat și aceste toate în favorul statului italian. Oricine vede, că o astfel de libertate nu este libertate ci dependență și sclăvie. Tocmai de aceea în presa catolică a început acum să se ventileze, ca o chestiune arzătoare de actualitate, rezolvirea justă a pretențiunilor vaticane. Acum mai cu seamă, când Benedict al XV-lea pare a voi să între în legături mai prietnești cu Quirinalul și când ultimele desfășurări ale războiului actual pot să aducă multe schimbări, toți fiii credincioși ai bisericii așteaptă cu nerăbdare mutarea poziției de drept a sf. Scaun. (ic).

*

Centenarul ordului iezuiților. În anul acesta își serbează *Societatea lui Isus* primul jubileu de o sută de ani, de când Piu al VII-lea prin bulla „Sollicitudo omnium ecclesiarum“ a restabilit-o în sânul bisericii. Munca săvârșită în veacul acesta (1814—1914) voesc iezuiții să și-o reamintească încăodată, ca să le fie de îndemn și de mângăiere pentru ostenele unui nou veac. Piu al X-lea printr'un splendid breve a luat și el parte la sărbătoarea fiilor lui Loyola, mulțumindu-le în numele bisericii întregi pentru binele, ce l-au săvârșit printre neamuri, pentru răbdarea suferințelor nenumărate din toate deceniile acestei sute de ani.

Ordul iezuiților este și astăzi cel mai înfloritor ord în biserică. Disciplină severă, organizație neîntrecută, curaj în luptă,

dependență totală de vicarul lui Hristos, statornicie în năcazuri și o înțeleaptă cunoștință de oameni și de vremi sunt armele acestor călugări unici în felul lor. Și hărnicia lor, a adus roade atât de bogate, încât dușmanii catolicismului s'ar împacă bucuros cu multe lucruri, cu ieziții însă niciodată, pe ei îi urăsc mai mult în biserică și din toată inima. Ei n'au însă lipsă de aprobarea lor și atunci se simt mai fericiți, când sunt mai batjocoriți și mai alungați.

Oamenii aceștia vorbesc cu date. Indată după restabilirea ordinii în 1814 numărul lor eră de câteva sute. Apoi, împotriva tuturor persecuțiilor suferite în aproape toate țările din lume, se înmulțesc mereu: în 1835 sunt 2684 de inși, în 1853—5303, în 1892—13.275, iar în 1913—16.715.

Activitatea lor se ramifică în toate direcțiile dar mai ales se desvălește în știință. Niciun ord călugăresc, niciun popor, am putea zice, nu a produs atâți oameni erudiți, câți au dat lumii ieziții într'o singură sută de ani. Ei sunt cei mai buni pedagogi, ei cei mai iscusiți naturaliști, ei teologii cei mai erudiți, cei mai apreciați sociologi. Numele ieziților *Roh, Röder, Mac Carthy, Turchi, Rive, Klinkowström* sunt nedespărțite de avântul mai nou al oratoriei bisericesti; acel alui *Hasbacher, Pottgeisser, Abel, Ravignan, Felix, Kolb* de splendoarea conferențelor moderne. *Pesch, de San, Gury, Ballerini, Liberatore, Palmieri, Nilles, Noldin, Génicot, Lehmkuhl, Hurter, Franzelin, Billot, Bucceroni* sunt cele mai cunoscute autorități teologice ale timpurilor mai nouă. In biblic tot ei ne-au dat pe un *Cornely, Knabenbauer* și *Hummelauer*. Astronomia are pe *Secchi, Braun, Zorell, Fonck* și *Hagen*; ashetica pe *Meschler, Hattler, Franco, Stolz, Doss* etc.; istoria pe *Morcelli, de Backer, Grisar, Baumgarten, Marin* și pe bolan-diști; științele naturale pe *Handman Dressel, Wassmann, Fenyi*; sociologia pe *Cathrein, Koch, Mayer, Pavisich, Vermeersch, Biederlach* etc.

In 1909 ieziții conduceau 13 universități și 203 seminare, institute și colegiuri cu mai multe zeci de mii de elevi. In câțiva ani numai în Germania au condus 1500 de misiuni. Din 1854 până 1909 au înființat 26,656 congregațiunii religioase. Misiunile lor printre păgâni sunt cele mai aducătoare de roade. Institutul tritschinopolitan din India în 1896 aveă 2500 elevi dintre cari 1200 brahmani; colegiul din Bombay are 1718 de ascultători, universitatea din Calcutta 806.

Sunt apoi nenumărate operele lor caritative. Prin spitale, la căpătâiul celor infectați de coleră, de ciumă, de lepră, pe câmpurile de luptă întâlnim tot mereu pe acești eroi, pe cari dușmanii bisericii îi acuză cu tot numai cu ce poate fi învinovățit un om. Ei însă nu știu și nu voesc să știe ce este răsunarea nici ce e lauda, ce ar putea veni dela oameni. Lucră mereu, cu paciință și cu dragoste și răsplata o așteaptă din cer. Singura lor fală este mărturia conștiinței curate. Dacă sunt cu aceasta în pace, ei merg până la capătul lumii și sufer cu resignarea umilirea oricărei cruci.

De această normativă sufletească mânați, întăriți de puterea ce rezidă în concepția aceasta despre rola lor în biserica lui Hristos și în mijlocul neamurilor, au ajuns iezuiții să fie cei mai apreciați bărbați ai catolicismului, cei mai temuți ostași ai suveranității lui Dumnezeu pe pământ. Ei își pot cu mândrie deschide azi în fața tuturor paginile sărbătorești ale unui *liber saecularis*; lumea le va ceti uimită, dar nu le va voi să le priceapă, oamenii le vor răfoi cu mirare, cu admirație poate, dar oamenii au ochi, ca să nu vadă, au urechi ca să nu înțeleagă și minte ca să nu judece. Iar acești campioni ai credinții vor pași tot înainte nepăsători și reci, având în inimi convingerea scumpă neînșelătoare a slujbei împlinite. (ic.)

*

† **Dr. Nicolae Dobrescu.** La sfârșitul lui Iulie s'a stins în cea mai frumoasă vrăstă a bărbăției, chinuit de-o groaznică boală, care nu iartă, cunoscutul profesor de istorie bisericească dela facultatea teologică a universității bucureștene, N. Dobrescu. Când l-am văzut mai pe urmă într'un sanator de lângă Viena, unde se retrase, la sfatul medicilor, după o grea operație, în nădejdea recâștigării sănătății sale sdruncinate, frumosul și robustul bărbat de altă dată eră acum un schelet, care te umplea de milă. Prin indiscreția unui medic știam, că se va stinge în curând, că învățatul acesta, care-mi vorbiă cu însuflețire de planurile sale științifice, de studiile sale începute (se ocupă cu ideia unei extinse lucrări despre introducerea creștinismului la Români și aveă gata de tipar o mare mulțime de documente culese pe timpul când își urmă studiile la Viena), peste câteva luni ne va părăsi spre marea pierdere a științei noastre istorice. Stăpân pe cele mai riguroase metode de scrutare științifică — fusese elevul lui Jirecek — înzestrat cu un spirit limpede și cu o răbdare de fier, răposatul ne-a dat lucrări, cari vor rămâne.

Cele două monografii ale sale privitoare la istoria bisericii române din principate în secl. XIV și XV sunt, fără îndoială, cele mai temeinice studii de istorie bisericească, pe cari le avem până azi. Istoriografia ardeleană îi datorește mica dar importantă colecție de documente „Fragmente privitoare la istoria bisericii române“, care a limpezit atâtea puncte întunecoase din trecutul luptelor și suferințelor noastre. (zp.)

Cărți și reviste.

Zilele aceste a apărut în tipografia semin. teol. gr.-cat. din Blaj, o broșură intitulată »Sora Terezia de Pruncul Isus«.

Este o cârticică, a cărei conținut ascunde o adevărată comoară pentru sufletele obidite, cuprinse de mulțimea păcatelor, comoară, ce recomandăm la câți mai mulți s'o desgroape prin cetirea și meditarea atentă a paginilor nepretențioase.

Dzeu nu vrea delă nime fapte mari și glorioase, sau extraordinare spre dobândirea fericirii cerești. Se mulțumește cu faptele mărunte, neînsemnate, dar sute și mii, ce se succed rapid clipă de clipă în înlanțuirea cugetelor, poftelor, vorbelor și acțiunilor noastre, cu condiția să fie străbătute de iubire caldă, intensivă, față de Dzeu, de Isus Hristos, căruia i-le dedicăm toate și i-le aducem de prinos într-un miros de bună mireasmă spirituală. Dzeu vrea, va se zică, să facem pururea, nu voia noastră, nu ambiția noastră, nu satisfacerea orgoliului nostru, preamărirea eului nostru, ci numai și numai voia Lui, ori de mâncăm, ori de bem, ori de lucrăm, ori de odihnim, ori altceva de facem, conform învățăturii Sf. Apostol Pavel. Dzeu înainte de toate »Deus ante omnia« în toate micile amănunte ale vieții. Dzeu e singurul element, în care trăiește și din care respiră sufletul! Dzeu izvorul, din care se adapă, lumina, în care crește, își desfăce bogăția ramurilor superbe ale frunzișului minunat și dă rod îmbelșugat sufletul omului! Iată taina vieții sufletești! A se desprețui pe sine făptura înclinată spre pismă, ură, ambiție, mânie, răutate de tot soiul, a nu avea încredere în sine, ci a-și pune toată încrederea în Dzeu, numai în Dzeu, cel singur bogat, atotputernic, milostiv și îndurat. Iată cheia vieții sufletești! Și această cheie ne-o îmbie mica cârticică, care descrie în nucleu viața micii sore carmelitane din Lisieux Terezia de Pruncul Isus. Celor dornici de reformă sufletească le zic: *tolle, lege!*

Va da Dzeu să se poată tipări în limba românească și viața cea mare a acestei copile sfinte, o adevărată apariție în lumea superioară a darului, și mândrie, podoabă deosebită a cerului, și atunci va putea vedea lumea noastră și admiră o viață îngerească pe pământ, pe care o pot imita cu ușurință toți cei ce pun interesele sufletului mai pe sus de interesele a-

cestei lumi. Dar și până atunci face bune servicii și lectura acestei broșurele tipărită cu gând curat de a folosi sufletelor nemuritoare. Costă abia 10 bani. (an.)

*

După lucrarea valoroasă privitoare la legăturile bisericii române cu imperiul moscovit în veacul al XVII-lea, d. Dr. *Silviu Dragomir* ne dă acum o altă, cuprinzând numai »*Relațiile bisericești ale Românilor din Ardeal cu Rusia în veacul al XVIII-lea*«.

În lucrarea precedentă autorul s'a mărginit în introducerea, care precurge bogatului material documentar, la un rezumat scurt, obiectiv și limpede al documentelor publicate. În broșura apărută acum însă, d-sa se încurcă în aprecieri și interpretări, cari nu mai produc impresia bună a obiectivității senine din lucrarea privitoare la veacul al XVII-lea. Stilul e mai violent și ici-colo pățimaș chiar.

Informația nouă culeasă cu multă hărnicie va aduce mult folos, ceea-ce nu se poate spune despre concluziile de multe ori pripite, la cari ajunge. D. Silviu Dragomir ne spune, că broșura aceasta e numai un fragment al unei lucrări mari, care va cuprinde istoria bisericească ardeleană în interesantul și sbuciumatul veac al XVIII-lea. Când va apărea lucrarea întregă vom reveni ocupându-ne mai amănunțit de părerile și afirmațiile d-sale.

Broșura de care ne ocupăm a apărut la Sibiu (1914) și se poate avea pentru prețul de 2 cor. (zp.)

*

Întru amintirea congresului euharistic internațional dela Lourdes din anul acesta a apărut la Iași (Institutul de arte grafice N. V. Stefaniu & Comp.) o carte bună: *Lourdes în strălucirea minunilor sale*. E o alcătuire de traduceri românești din A. Hoppe, G. Bertrin și M. Meschler ale câtorva studenți dela seminarul catolic moldovean.

A fost, fără îndoială, un pios gând al elevilor ieșani și al editorului Dr. A. Gabor scoaterea în tipar românesc a acestei cărți excelente. Lourdesul este cunoscut astăzi în lumea întreagă. Minunile și darurile extraordinare ce se câștigă lângă scobiturile stâncilor, pe cari s'au odihnit preacuratele picioare ale celei concepute fără pata păcatului; vindecările nenumărate obținute prin apa isvorită în chip minunat de sub mâna nevinovatei copile Bernadeta Soubirous; precum și verdictul științei nefalșificate, ce s'a pronunțat sărbătorește în favorul admirabilelor lucruri dela poalele Pireneilor au făcut, ca numele de Lourdes se răsară pe buzele tuturor credincioșilor din cele cinci continente, ca o făsnire spontană de încredere și de alipire cătră Mama lui Dumnezeu. Fecioara Maria și-a ales anume acest locșor binecuvântat depe pământul tot mai puțin creștinesc al Franței, ca să împrăștie cu bunătate din comorile milelor dumnezești tot mai multe binefaceri cerești peste sărmanii muritori.

În cartea dela Iași ni-se descriu fidel și într'o binerânduită împreunare de idei și de evenimente istoria arătărilor Mariei, apoi unele dintre darurile pe cari ea le-a revărsat la Lourdes și într'un adaus îndrumător suntem instruați, cum să facem ca să fim ascultați în năcazurile noastre de dulcea Madonă dela Lourdes.

Cutul Preacuratei este una dintre cele mai admirabile pietri scumpe din clădirea bisericii răsăritene. Prerogativele preasfintei Fecioare nu par a fi mai pompos și mai bogat înșirate decât în cântările cărților noastre sfinte. Depe fiecare pagină, din fiecare șir se înalță laude cuvioase, imnuri de triumf, cântece de mărire la adresa aceleia, pe care toate neamurile o numesc fericită. Un lirism ușor se unește cu accente glorioase de o epepe dumnezească și trece uneori în acorduri sombre de tragedie răstignită pe Golgota. Cartea, care ne povestește istoria contimporană a bunei noastre mame din cer, vine tocmai bine, ca să arete în practică îndreptățirea graiurilor îngerești, cu cari incununăm noi pe Maica lui Dumnezeu. Cred, că nu va fi un suflet, care să nu se simtă mai curățit cetindu-o, care să nu voească să se curețe mai mult medităndu-i înțelesul. Unele greșeli de limbă, cari ar voi să ne spună, că traducătorii au învățat nu dela mama lor românește, nu împiedecă roada abundantă de reinoire sufletească, ce încolțește din cetirea acestei cărți folositoare și atât de actuale. Am dori să o aibă în mână toată suflarea românească, o vor pricepe toți, chiar și țărani. Costă abiă 1 leu 20 bani și credem, că se poate afla ușor și la librăria seminarială dela Blaj. (ic.)

TELEFON.

Tutuor cetitorilor noștri. Din cauza greutăților ivite la tipografia seminarială pe urma actualului răboiu suferă și revista noastră. Astfel suntem siliți să nu putem apare *deocamdată* decât o singură dată la lună. Am împlit însă în schimb cu ceva paginile revistei.

P. B. Datorința DT. este să mângâi poporul și să-l îndrumi la o cât mai mare încredere în Dumnezeu. Pe cei cari sunt și acum chemați la arme, la tot cazul să-i mărturisești și cumineci și trebuie nesmintit să-i instruezi pe scurt, cum să-și deștepte în caz de necesitate părere de rău perfectă. Tot așa să porcezi și cu rănii reînțorși acasă.

T. M. În caz de imbulzeală a penitenților sigur că poți deslegă și pe cei cari nu au molitvă. E bine însă să le cetești rugăciunea a 2-a dintr'nsa, iar în cazuri mai urgente faci și fără ea, intenționând prin forma de deslegare să deslegi și de păcate și de tot (afurisenie etc.) cu ce ar fi legat penitentul.

M. A. R. Faci foarte corect, că porți lista exactă despre toți parohienii DT. înrolați, răniți, morți și întorși depe câmpul de luptă. În direcția aceasta ar trebui să lucre toți profeții și protopopii noștri, încă înainte de a veni ordinariatul să le impună.

C. F. Timpul nu este prielnic pentru misiuni; s'ar putea interpreta greșit ținerea lor în zilele aceste tulburi. Mai multe de altădată.

Pentru redacție răspunde: Dr. Alexandru Rusu.
Proprietar-editor: Membrii redacției.